

A

PÄÄTÖS KANTELUUN

1

KANTELU

A arvosteli vaalivirkailija **B:n** menettelyä Sukevan vankilassa 27.1.2012. Kantelun mukaan **B** avasi **A:n** äänestyslipun ja katsoi sen numeron. Vaalivirkailija oli myöhemmin repinyt katsomansa äänestyslipun ja kehottanut **A:ta** äänestämään uudelleen. Virkailija oli kantelun mukaan pyytänyt menettelyään anteeksi.

Tapahtumien yksityiskohtainen kulku käy ilmi oheisesta Sonkajärven kunnan vaalitoimikunnan 28.2.2012 päivätystä pöytäkirjasta.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin oikeusministeriön demokratia-, kieli ja perusoikeusyksikön lausunto, johon oli liitetty Sonkajärven keskusvaalilautakunnan lausunto sekä pöytäkirja Sonkajärven vaalitoimikunnan kuulemistilaisuudesta, jossa käsiteltiin nyt kyseessä olevaa vuoden 2012 laitosäänestystä Sukevan vankilassa (liitteenä).

2.1

Saadun selvityksen keskeinen sisältö

Oikeusministeriön lausunto

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että vaalien yksi keskeinen periaate on vaalisalaisuus. Vaalisalaisuudella tarkoitetaan sitä, etteivät enempää vaaliviranomaiset kuin ketkään muutkaan mahdollista vaaliavustajaa lukuun ottamatta pääse tietämään, miten äänioikeutettu on äänioikeuttaan käyttänyt. Vaalisalaisuuden periaatteesta säädetään (eduskuntavaalien osalta) perustuslain 25 §:n 1 momentissa ja (kunnallisvaalien osalta) kuntalain 9 §:n 2 momentissa.

Vaalilain 56 §:n 2 momentin mukaan äänestys ennakoäänestyspaikassa on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. Vastaava sääntely vaalipäivän äänestyksen osalta on vaalilain 72 §:n 2 momentissa.

Laitosäänestys toimitetaan ennakoäänestyksenä, josta säädetään vaalilain 5 luvussa (46–66 §:t). Laitosäänestyksen toimittamisesta kussakin laitoksessa huolehtii kunnanhallituksen asettama vaalitoimikunta. Oikeusministeriö on antanut vaalitoimikunnille vaaliohjeen nro 3 (Ennakoäänestys laitoksissa ja kotiäänestys; 30.9.2011, dnro OM 43/51/2011). Vaaliviranomaisten rikosoikeudellisesta vastuusta säädetään vaalilain 185 §:ssä.

Sonkajärven kunnan keskusvaalilautakunnan lausunto

Lausunnossa todetaan, että vaalitoimikunta ei ole toiminut lain vastaisesti toimittaessaan laitosäänestystä Sukevan vankilassa. Vaalivirkailija on erheellisesti avannut yhden ainoan äänestyslipun, joka sekin on tuhattu välittömästi ja äänestäjä on saanut asianmukaisesti äänestää. Vaalivirkailija ei ole katsonut yleisesti äänestäjien numeroita, eikä ole yrittänyt vaihtaa äänestäjän äänestyslippua toiseen. Kyseisenä äänestyspäivänä Sukevan vankilassa äänesti 3 tunnin aikana 78 äänestäjää. Tehtävä vaatii tarkkuutta ja järjestystä tulee ylläpitää koko ajan. Näihin seikkoihin tulee lausunnon mukaan myös jatkossa kiinnittää huomiota. Vaalitoimitsijoille on tehty ennakoita nimineulat valmiiksi. Kyseisenä päivänä tehtävään hälytetyltä varajäseneltä oli tällainen nimineula puuttunut. Asia oli korvattu itse tehdyllä kytillä.

Sonkajärven vaalitoimikunnan kuulemistilaisuuden pöytäkirja

Pöytäkirjasta käy ilmi, että Sukevan vankilan laitosäänestyksessä toimi vaalitoimitsijoina **B** (ovesta katsoen ensimmäisenä), **C** ja **D**. Äänestäjät jonottivat ja kukin meni vuorollaan ensin **B:n** luo, jossa **B** antoi äänestyslipun ja äänestäjä meni tämän jälkeen äänestyskoppiin. Äänestäjä palasi sitten **B:n** luo ja leimasi äänestyslipun, jonka jälkeen äänestäjä laittoi äänestyslipun ruskeaan kirjekuoreen. Kuori kostutettiin ja äänestäjä sulki kuoren. Äänestäjä meni ruskeaan kuoreen suljetun äänestyslipun kanssa vartijan luo, jossa henkilö tunnistettiin ja mikäli käytettiin lähetekirjettä, etsittiin osoitetiedot. Mikäli äänestäjällä oli ilmoituskortti, pääsi hän tunnistamisen jälkeen jatkamaan seuraavaan vaiheeseen. Lähetekirjeen/ilmoituskortin kanssa äänestäjä meni **D:n** luo, joka teki merkinnät pöytäkirjaan. Seuraavaksi **C** allekirjoitti lähetekirjeen/ilmoituskortin ja otti siihen allekirjoituksen äänestäjältä. Asiakirja laitettiin äänestyskuoren kanssa keltaiseen kuoreen. Tässä yhteydessä varmistettiin, että äänestäjä oli läsnä niin kauan, että koko toimenpide oli tehty loppuun asti.

Vaalitoimikunnan varajäsen **B** kertoi kantelun kohteena olleesta tilanteesta seuraavaa: "Äänestämään jonotettiin ja oli sovittu, että 2 äänestäjää päästetään kerrallaan pöydän luo. Jostain syystä tuli tilanne, että

laskettiin enemmän kerralla ja paineensietokykyni herpaantui – menin takalukkuun. Äänestäjät pyörivät pöydän ympärillä – sitten pöytä oli tyhjä ja huomasin, että ruskeiden kirjekuorien päällä oli yksi leimaamaton äänestyslippu. Avasin lipun ja totesin, että mikä tämä on (ennätin tajuta, että siinä oli numero, en sitä painanut mieleeni). Tämä kyseinen äänestyslippu revittiin. Kyseessä olleelle äänestäjälle annettiin mahdollisuus äänestää uudelleen. Äänestäminen jatkui ja uusia äänestäjiä tuli ja meni. Kantelun tehnyt henkilö tivasi nimeäni pois lähtiessä. Vastasin --- (**B:n** etunimi). Hän kysyi vielä uudelleen ja vastasin --- (**B:n** etu- ja sukunimi) ja pyysin anteeksi tapahtunutta. Et saa, vastasi ko. äänestäjä kovaäänisesti.”

Vaalitoimikunta vakuuttaa, ettei kaikkien äänestäjien äänestyslippuja ole avattu äänestämisen jälkeen eikä vaalinumeroita ole katsottu, kuten kantelun tehnyt äänestäjä väittää. Kyseessä oli yksittäinen inhimillinen sekaannus eikä tämän johdosta laitosäänestyksen laillisuus ole vaarantunut.

3 RATKAISU

Katson **B:n** menetelleen virheellisesti siinä, että hän vuoden 2012 presidentin vaalien laitosäänestyksessä Sukevan vankilassa rikkoi vaalisalaisuutta katsomalla yhden äänestäjän vaalilippuun. Vaalilain 56 §:n 2 momentin mukaan äänestys on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. **B** myöntää menetelleensä virheellisesti ja kyse on saadun selvityksen perusteella ollut yksittäisestä inhimillisestä erehdyksestä.

4 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan **B:lle** huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3 selostetusta virheellisestä menettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni. Asia ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin.

Kirjeen liitteet palautetaan ohessa.

Oikeusasiamies

Petri Jääskeläinen

Vanhempi
oikeusasiamiehensihteeri

Jari Pirjola